

N:o 40.

Af herr **Ljungberg**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

Den oro och förstämning, som den nådiga propositionen af den 20 listlidne mars angående arffurstens palats framkallat, såväl inom Riksdagen som bland allmänheten, torde egentligen hafva sin grund deruti, att ehuru staten till en del uppbyggt och ständigt med stora kostnader under mer än ett århundrade underhållit och reparerat detta palats, har något statens intresse i denna försäljningsaffär icke blifvit med ett ord omnämndt.

Prinsessan Sophia Albertinas förordnande af den 17 mars 1783 innehåller dock i sitt 3:dje moment, att om ingen arffurste eller prinsessa finnes i riket, så tillfaller egendomen Kongl. Maj:t och Kronan, till dess riket hognas med någon arffurste eller kongl prinsessa — hvilket ju kan dröja i decennier;

i 5:te momentet förbehåller prinsessan sig att, om hon blir utrikes vistande, af kronan undfå ersättning för den utgifna köpeskillingen;

i 6:te momentet yrkas, att en tillämnad nybyggnad vid huset skulle bekostas af Kronan,

och i det 7:de, att en viss summa skall af Kongl. Maj:t anslås till egendomens underhållande — hvilket allt Kongl. Maj:t medgaf, jemte det han föreskref, dels att för reparationskostnaden skulle »behörig räkning göras, på sätt med våra öfriga byggnader förhålles», dels ock att testamentsurkunden skulle förvaras i Kammar Collegium, der rikets öfriga eganderättshandlingar nedläggas.

Men om således, såsom en framstående jurist bland motionärerne i Bih. till Riksd. Prot. 1902. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 21 Häft. (N:o 40.) 1

detta ämne säger, »*svenska Kronan sálunda är den förnámste rättsinnehafvaren*» till detta palats, torde det för en hvar vara klart, att icke, vid ett ifrågakommande inköp af egendomen, allt för uppdrifna fordringar böra ställas på denne rättsinnehafvare, samt likaledes att svenska statens rätt och delaktighet i egendomen icke bör helt och hållet ignoreras, allra minst af nationens representanter, som just äro tillsatta för att i *alla* frågor bevaka denna rätt.

De uppoffringar, staten under nära ett och ett fjerdedels sekel gjort för uppförande och underhållande af denna byggnad, hafva dessutom icke varit så obetydliga, att de böra alldeles lemnas ur räkningen.

När den kongl. prinsessan gjorde sitt testamente, synes den del af palatset, som kunde bibehållas, icke hafva sträckt sig längre än på halfva det nuvarande Gustaf Adolfs torg, från Fredsgatan räknadt, och den nya byggnad, som derefter (1783—1791) *på ny grund* uppfördes, läser ha kostat statsverket stora summor. Till reparationer anslogs från början 1,000 specier; men detta blef snart otillräckligt, och i senare tider uppgick årliga underhållskostnaden stundom, såsom t. ex. 1897 och 1898, till 14 à 15,000 kronor och ett år, 1889, till 40,530 kronor. Man kan således antaga, att palatsets nybyggnad jemte dess underhåll under de 118 år, som förflutit sedan 1783, kostat staten öfver *en million*, oberäknadt kostnaden för de ständiga reparationerna å det med palatset i viss mån förbundna hofstallet å Blasieholmen.

Måne icke *någon* hänsyn till sådana kostnader borde tagas, när man nu vill låta staten inlösa palatset? Och när stadsingenjören uppskattar egendomens försäljningsvärde till 1,884,600 kronor — hvilket är ganska högt, ty det utgör 78,5 kronor per kvadratfot, när å närliggande tomter priset blott undantagsvis uppgår till 60 à 70 kronor, men i allmänhet håller sig mellan 22 och 43 kronor —; så torde det icke kunna förtänkas dem, som hafva till pligt att bevaka statens intresse, om de finna det af en spekulant framkastade priset, 93 kronor kvadratfoten, vara öfver höfvan tilltaget såsom norm för ett statsköp af denna natur. Snarare borde väl en opartisk och sakunnig tjänstemans värdering gälla och tagas till norm för köpet, om ett sådant skall ske; och jag är öfvertygad, att räntan å en till 1,900,000 kronor jemnad köpesumma, d. v. s. å 4 %: 76,000 kronor skulle kunna anses fullt tillfredsställande för en ung man, som kanske sällan såsom arffurste uppnådde myndig ålder och intill den tiden antagligen bodde på Stockholms slott.

Såsom redan i 3:dje momentet af testamentet blifvit föresedt, kan det stundom inträffa, att hvarken arffurste eller prinsessa finnes berättigad att

emottaga egendomen eller årsräntan. Då skulle, enligt testamentet, egendomen *tillfalla* staten och således äfven årsräntan innehållas och besparas staten. Men detta, likasom det förbehåll, att *särskildt apanage* å civilistan icke tillkommer den äldsta arffursten, så länge han åtnjuter ifrågavarande ränta, har blifvit förbisedt i de vilkor, som skulle föreskrifvas för det af Kongl. Maj:t föreslagna utbytet och synes därför böra bland dessa inläggas, om detta utbyte skall ske.

Härtill kommer en annan viktig omständighet. Hvarken i den kongl. propositionen eller i någon af de hittills väckta 3:ne motionerna finnes det värdefulla *hofstallet n:o 5* omförmäldt, ehuru det, om man får tro Stockholms adresskalender, »*tillhör arffurstens palats*». Skall nu detta ingå i köpet eller icke?

När prinsessan Sophia Albertina inköpte till bostad det f. d. Fockska huset på Blasieholmen, lät hon uppföra de midt emot belägna stallbyggnaderna, hvilka under hennes lifstid begagnades af dess stallstat. I stallet lära (enligt Ferlin) finnas spiltor för 41 hästar. Af dessa spiltor skola nu 6 begagnas af hästar, tillhörande en af de kongl. prinsarne, och 19 vara uthyrda. Egendomen är för närvarande blott taxerad till 17,000 kronor, men med sitt fördelaktiga läge har densamma naturligtvis ett större försäljningsvärde. Den har emellertid alltid *underhållits af statsverket* med en kostnad, som ofta uppgått till 3 à 4,000 kronor om året och en gång, 1870, till 11,698 kronor; och om Riksdagen skall till högt pris inköpa arffurstens palats, borde denna adpartinens ingå i köpet, emedan det låter tänka sig, att staten eljest en annan gång får särskildt inlösa detta stall.

Då denna egendom ej finnes upptagen i prinsessans testamentariska förordnande och ej heller omnämnes i den kongl. propositionen af den 20 mars, synes densamma på högre ort betraktas såsom en särskild egendom, hvilken, då prinsessan ej hade några lagliga arfvingar, måhända borde, enligt 15 kap. 1 § ärfdabalken, hafva länge sedan tillfallit kronan såsom danaarf.

Med desto större skäl synes denna egendom nu böra, utom särskild lösen, åtfölja ett till högt pris för statens räkning afslutadt köp af palatset; men till äfventyrs kan en utredning om eganderätten dertill vara erforderlig; Jag får därför vördsamt hemställa:

att antingen Riksdagen måtte förklara, att Kongl. Maj:ts ofvanomförmälda proposition icke kan af Riksdagen bifallas; men att, så framt högsta domstolen finner hinder icke möta för den äskade förändringen i

fideikommissstiftelsen, Riksdagen vill, till inlösen af arffurstens palats, deruti inberäknad stalltomten, med adress n:o 3 Stallgatan i kvarteret Blasieholmen, anslå ett belopp af 1,900,000 kronor, på det sätt, att, efter 4 % derå, en årlig ränta af 76,000 kronor utbetalas till den, som enligt fideikommissbestämmelserna skulle ega dispositionsrätten öfver palatset, dock med vilkor: dels att, om vederbörande arffurste eller prinsessa till sin bostad inköpt annan fastighet, *statsmedel* icke få användas till dess underhåll eller andra utgifter för densamma,

dels ock att den furste eller furstinna, som upp- bär årsräntan, *icke må åtnjuta särskildt apanage* å civil- listan, samt att, när lagberättigad innehafvare af års- räntan icke finnes, densamma varder under sådan tid *statsverket besparad*;

eller ock att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade låta verkställa behörig utredning dels om fideikommissstiftelsens natur och orubblighet, dels ock om statens rättsanspråk å palatset och stalltomten, samt på hvilka vilkor dessa egendomar må kunna för statsverket förvärfvas.

Stockholm den 14 april 1902.

C. E. Ljungberg.